Islandsk fiskerinæring med massiv støtte bak Icelandic Responsible Fisheries

Av Bjørg Nøstvold og Ingrid Kvalvik, Nofima

Norsk fiskerinæring har valgt MSC sertifisering, Islandsk næring har valgt en annen strategi.

MSC (Marine Stewardship Council) gjorde sine første framstøt på Island i tiden hvor de ennå var delvis eid av WWF og Unilever. Det at de hadde både en kommersiell bedrift og en miljøorganisasjon inne på eiersiden, var lite populært. MSC ble derfor møtt med skepsis og motstand. Islandsk fiskerinæring mente de hadde gjort hjemmeleksa si; de fulgte kvoteanbefalingene fra forskerne, stort sett i hvert fall, og fiskebestanden var i godt hold. De trengte ingen utenfra til å fortelle omverden at de drev et bærekraftig fiskeri!

Tiden gikk og fokuset på bærekraftige fiskerier vokste i Europa. Særlig gjelder dette markeder som Tyskland, Storbritannia og Sveits. På lik linje med den norske fiskerinæringen, fikk også den Islandske føle dette på huden når noen kunder begynte å trekke ordre fordi de ikke var sertifiserte. På Island er man fortsatt svært skeptiske til MSC. Ikke bare skyldes dette at MSC kom skjevt ut fra starten, men mange mener MSC er blitt for stor og kommersiell. I tillegg er det på Island, som i Norge, flere som ikke liker ideen om at en organisasjon (kanskje særlig en som er så tett knyttet til WWF) skal styre hvordan fiskebestandene skal forvaltes da dette bør være under nasjonal kontroll.

Økte krav fra markedet om dokumentasjon på bærekraftig fiske førte likevel til at noe måtte gjøres og det ble enighet innenfor alle ledd av fiskeindustrien om at de skulle velge en egen strategi. Global Trust kunne tilby en alternativ løsning. Sertifiseringsfirmaet fra Irland har renommé som en pålitelig tredjeparts sertifiserer, og god erfaring fra blant annet sertifiseringsarbeid for MSC. Ved å bruke deres FAO-ISO baserte krav, kunne islendingene etablere en egen nasjonal sertifiseringsordning. I 2008 lanserte Fiskafélag Islands (som organiserer de største fiskerinæringsorganisasjonene på Island) den offisielle strategien for sertifisering av de islandske fiskeriene, og Iceland Responsible Fisheries (IRF) ble etablert som merke sommeren 2010. Det ble også bestemt at utover FAO-ISO standardene må fisken være fanget av islandske fartøyer, i islandsk farvann og regulert inn under islandske kvoter. De som oppfyller disse betingelsene kan sertifiseres med IRF. I februar 2011 ble non-profitt organisasjonen «The Iceland Responsible Fisheries Foundation» etablert og overtok eierskap og drift av IRF.

MSC kontra IRF

Islendingene mener at IRF er en strengere ordning enn MSC, men det beror mer på hva man vektlegger. Som eksempel trekkes det fram at islandsk hyse allerede har fått MSC sertifisering, mens IRF angivelig ikke vil sertifisere hysa før de islandske reguleringene har blitt strengere. Per i dag kan fiskeriministeren ensidig endre en satt kvote, uavhengig av vitenskapelig rådgivning, og fiskerier omfattet av dette kan angivelig ikke sertifiseres under IRF. For torsk er det bestemt at kvoten skal være en viss prosent av vitenskapelig anslått gytebestand, og kvoten fastsettes en gang pr år. Dermed er torskebestanden IRF-

sertifisert. På den annen side argumenteres det at MSC omfatter flere og bredere krav og at de er mer åpne (transparente) i sine prosesser enn IRF og Global Trust.

MSC har et betydelig høyere markedsføringsbudsjett enn IRF (dagens nøyaktige tall er foreløpig ukjent) og de har innarbeidet seg i flere markeder som den sterkeste aktøren innenfor bærekraftig sertifisering. Hvordan markedet vil møte og tilpasse seg IRF gjenstår derfor å se. Med få markedsføringsmidler blir det opp til eksportnæringen selv å fremme og forklare IRFs standpunkter og verdier ovenfor sine kunder. Et interessant trekk er at samtaler med innkjøpere i ulike markeder gir uttrykk for en viss «merketrøtthet», samtidig har flere industriaktører fått positive tilbakemeldinger fra sine kunder fordi IRF gir MSC konkurranse. Det kan synes som om markedet føler en viss uro med at MSC har blitt; «for store og kommersielle». Skulle noe gå galt og MSCs rykte bli alvorlig svertet, vil dette ikke bare gå utover MSC, men også de som bruker MSC for å synliggjøre sitt miljøansvar innenfor bærekraftig fiskeri. I verste fall vil en skandale rundt MSC gi følger for hele bærekraftsdebatten, og skade mer enn bare MSCs arbeid.

Det at Alaska nå trekker store deler av sine fiskerier ut av MSC og går for en lignende ordning som IRF gjennom Alaska Seafood (www.alaskaseafood.org) blir sett på som positivt for IRF. Argumentet er at bærekraft og MSC er blitt vanlig og at nå er det på tide å fronte at deres produkter er spesielle i stedet for «bare» at de er godt forvaltet. I og med at Alaska og Island er basert på samme type sertifisering vil de utvilsomt styrke hverandres markedsarbeid og øke forståelsen for at de er et godt bærekraftig alternativ. I alle tilfeller er støtten til IRF gjennomgående hos de islandske aktørene vi intervjuet. De er fornøyde med merket, med å ha nasjonal eierskap til ordningen og med å kunne tilby sine kunder et bærekraftig alternativ til MSC.

MSC sertifisering; forræderi for noen, dyd av nødvendighet for andre

For en del islandske bedrifter, særlig rene eksportører, er det nødvendig å kunne vise til en MSC sertifisering i tillegg til IRF. Et viktig argument for dette er at IRF ikke er sterkt nok ennå og at de derfor opplevde å miste kunder i markedet hvor MSC er sterkest, som Tyskland, Sveits og Storbritannia. Et annet viktig argument var at Norge, som en viktig konkurrent, hadde blitt MSC sertifisert. Man opplevde en tydelig effekt på etterspørsel når den norske torskebestanden fikk sin MSC sertifisering.

Noen islandske næringsaktører oppfatter enkelte bedrifters MSC-sertifisering så provoserende at de kaller dem forrædere som bidrar til å undergrave den felles islandske satsingen på IRF. For de MSC-sertifiserte bedriftene oppleves dette som urettferdig da de fortsatt støtter IRF og betaler for å få sin IRF-sertifisering. Flere ser ingen grunn til at de skal kun velge én løsning, men ønsker å tilpasse seg det kunden vil ha. Her må det presiseres at den islandske torskebestanden er sertifisert «privat» (ikke i fellesskap slik det er i Norge), slik at ikke alle kan benytte sertifikatet umiddelbart.

IRF – Islands svar på «Norge»-logoen

Merket «Icelandic Responsible Fisheries» oppfylte et ønske fra Islandsk fiskeindustri om et opprinnelsesmerke, lik Norge- logoen til Sjømatrådet (tidligere Eksportutvalget for fisk). Mange er fornøyde med endelig å ha fått dette på plass. Vi som ser dette utenfra mener at problemet med logoen er at opprinnelsesmerket lett kan forvirres med bærekraftmerket. Som vist på bilde 1 og 2 er den grafiske utformingen av merket likt, men det ene merket har en hake inni og teksten «CERTIFIED» under.

Haken og ordet «CERTIFIED» under logoen symboliserer at man har gjennomgått en evaluering av Global Trust og blitt godkjent som leverandør av islandsk bærekraftig fisk, man er såkalt «Chain of Custody» sertifisert. For eksempel kan man under merket på bilde 1 selge alle artene som fiskes på Island, mens man under «CERTIFIED» merket på bilde 2, kun kan selge torsk, den eneste arten med IRF-sertifisering gitt av Global Trust. I praksis er det mange som ikke klarer skille mellom disse to merkene, og en næringsaktør sa rett ut at han ikke hadde tatt bryet med å bytte til merket med hake på sine dokumenter etter han ble Chain of Custody godkjent.

«kundene mine skiller ikke mellom logoene og jeg har papirene i orden om noen spør»

Å ha to så like merker kan være en risikabel strategi. Hva skjer om kundene blir forvirret? Forvirring kan bli opphav til irritasjon, og man øker graden av «merketretthet». Dette kan være nok til at kunden vil forlange det «sikre» MSC i stedet for å være usikker på hva han egentlig kjøper.

Selv om alle de aktørene vi snakket med på Island støttet IRF og ønsket de skulle lykkes, var da noen få som var usikre på om de var for sent ute og om merket ville bli sterkt nok til å kunne konkurrere med MSC. Men de var klare om at flertall gir styrke og er dermed positive til alle som velger en lignende løsning.

Informasjonen om IRF og den islandske industriens syn på ordningen er en del av datainnsamlingen til Nofimas prosjekt «Marketing and value added effects for whitefish and pelagic industries of different eco-labelling schemes». Prosjektet er finansiert av FHF.

Seafood from Iceland

for the benefit of future generations

www.ResponsibleFisheries.is